

Na Poljudu.

Poljud z morske strani.

Nedaleč od Splita se nahaja ob morju, v tihem, samotnem kotičku frančiškanski samostan »Poljud«. Splitskani imenujejo celo luko »Poljud«, brzčas po italijanski besedi »paludo«, kar pomeni močvirje, ker je bil tam v starejših časih močvirnat svet.

Lansko leto sem se odločil pogledati ta znameniti samostan

in cerkev, ki sta v zgodovini Splita igrala važno vlogo, posebno v obrambi zoper Turke.

Bilo je to koncem maja, ko še ni bila tako močna vročina. Pred solnčnim zahodom sem stal na poljudskem pristanišču. Poleg mene sta sedela dva fantička in lovila ribe s trnki, na drugi strani luke so ribiči pobirali posušene mreže.

Ogromna žareča kroglja plameni tam nad starodavnim Trogirom. Ves zahod je v plamenu, a iz tega plamena se je odražal v poltmi trogirski zvonik. Planina Kozjak s svojim skalnatim vrhom se je kopala v modrini, a pod njim se je belilo sedem »mest«, kakor sedem labudov. Šepetajoči zahodni veter je prenašal glasove večernega zvona iz neznane daljave. Morje in nebo sta utonila v večerni zarji.

Poslednji košček solnca je kukal na obzorju, ki se je prelival v tisoč barvah. Ko je začel mrak objemati vrhova Kozjaka in Mosora, je na poljudski cerkvi zazvonilo zdravamarijo. Pred vratni je sedela starka, zatopljena v molitev.

Pod cipresami, razvrščenimi kakor stražarji, je vhod v cerkev in samostansko dvorišče. Dvorišče je tiho kakor grob. Pa ni prav nič čudno, da je vse tako tiho, saj so na zidovih vzdane nagrobne plošče uglednih splitskih meščanov, ki kar zahtevajo pokoj. V sredini dvorišča je umetniški vodnjak.

Leta 1102., za vladanja Prostančija, je dal njegov sin, splitski nadškof, sezidati poljudsko cerkev, ki jo je posvetil B. D. Mariji. Pred smrtjo je to cerkev zapustil svojemu očetu. Ta zapuščina je prehajala iz rok v roke, dokler je ni dobil l. 1450 v posest kardinal Besarion, ki je izročil cerkev sinovom sv. Frančiška. Ti so v kratkem popravili cerkev in sezidali poleg samostan s stolpom (l. 1449.), ki še danes stoji.

Stolp je bil za brambo Poljuda proti Turkom. Na njem se nahaja napis v čast zaslužnemu patriciju Dominiku Brunu, branitelju samostana iz l. 1628.

Cerkev je znotraj pobarvana z modernimi barvami, pa kljub temu ni izgubila svoje tajinstvenosti.

V prvi vrsti je treba omeniti veliki Ikonostas¹ na velikem oltarju. Ikonostas ima deset slik, in sicer B. D. Marije z Detetom, sv. Frančiška Asiškega,

¹ Ikonostas je stena z dvema vhodoma, kjer so razvrščene slike svetnikov.

sv. Antona, sv. Bernardina, sv. Dujma, ki drži v rokah sliko Splita, sv. Ludovika, škofa tuluškega, sv. Janeza Krstnika, sv. Jeronima, sv. Marije Magdalene, sv. Katarine aleksandrijske, sv. Helene, matere Konstantina Velikega in sv. Neže. Ikonostas je umetniško delo beneškega slikarja Jeronima de S. Croce, kakor nam pove napis: Hironymus de S. Cruce MDXLIII.

Druga oltarna slika prikazuje Marijo, mater usmiljeno, z različnimi svetniki in je delo neznanega slikarja. Slika sv. Didaka (St. Diego) je od Palma mlajšega (Palma Giovine). V cerkvi se nahaja krasna slika Viktorja Carpaccia (umrl l. 1520): Marija, pomoč kristjanov (Auxilium Christianorum).

Zanimiva je slika na levem oltarju: Marijino Spočetje, obdana s svetniki, duhovniki, nunami in drugimi osebami. Med osebami se nahajajo: Frančiškan Toma iz Argentine, Duns Scoto, astrolog Albumas, Peter Lombardo, Ouinto Uccilus Seduline in prerok Mohamed. Vsak ima v rokah napis, poposvečen D. M. Mohamed ima sledeči napis: »Nullus est ex Adam, quem non temerit Satan, praeter Mariam et filium ejus. Mohameat I, 10. Libro V. Coranik.«² Ta slika je delo slikarja Nikole Braliča-Ciatorino iz l. 1518.

Samostanska knjižnica hrani lepo sliko Lorenza Lotija, ki predstavlja šolo Toma Nigrija in Razmilovičeva korala s krasnimi minijaturami³, izdelanimi med l. 1680 in 1690, ki so najlepše umetniško delo dalmatinskih miniaturistov. — Kadar obišeš Split, ne pozabi na Poljud.

² Ga ni Adamovega otroka, ki bi ga ne bil oskrnil satan, razen Marije in njenga Sina.

³ Prav majhne slike.

KAPITANOVA POVĚD

Stražarji! Vsak »Stražar« mora vedeti, znati, povedati vsakomur

Začasni poslovnik Pomladka Jadranske straže.

(Konec.)

Člen 12. Vsak razred voli na razrednem sestanku, ki se mora vršiti pred občnim zborom in kateremu predseduje načelnik odnosno njegov namestnik; po enega razrednega poverjenika in dva namestnika. V mešanih razredih bo za dečke poseben poverjenik (namestnik), za deklice posebna razredna poverjenica (namestnica).

Člen 13. Kot glavni poverjenik JS na zavodu, ozir. njegov namestnik stoji obdoru ob strani eden od učiteljskega zbora, ki ga določi za vsako poslovno leto vodja zavoda. Ta glavni poverjenik daje odboru glede njegovega poslovanja vsa *aavodila, sopodpisuje njihove dopise in zastopa Pomladek na zunaj.*

Člen 14. Za poslovanje odgovarjajo: odbor v celoti, glavni poverjenik JS na zavodu in vodja zavoda, ki vrši v imenu O. O. nadzorstvo nad poslovanjem Pomladka. Kot pomožni organ oblastnega odbora odseka za Pomladek posluje za območje vsakega okraja okrajni poverjenik Pomladka JS, ki ga določi O. O., da vrši v njegovem imenu nadzorstvo nad vsemi Pomladki v okraju.

Člen 15. Vsi dohodki so last Pomladkov.

Blagajnik oddaja denar sproti vodji zavoda, ki ga hrani pri sebi.

Člen 16. Junija meseca vsakega leta mora vsak Pomladek dostaviti Odseku Pomladka pri O. O. svoje letno poročilo, ki ga sestavlja glavni poverjenik in mora obsegati:

a) število učencev na zavodu po razredih z oznako, koliko teh je včlanjenih v Pomladku;

b) pregled vse pobrane članarine (po kategorijah) in vseh drugih dohodkov;

c) pregled stroškov in končnega imovnega stanja z navedbo, kje se denar nahaja;